

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЛОГІСТІВ ЗАПОВНЕННЯ ФАХОВИХ ДОКУМЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

М.М.Метьолкіна

викладач кафедри іноземних мов

Національного транспортного університету

У статті описано експериментальне навчання майбутніх логістів заповнення фахових документів англійською мовою.

Ключові слова: експериментальне навчання, ефективне спілкування у професійному середовищі.

Для забезпечення ефективного спілкування в професійному середовищі навчальна дисципліна „Іноземна мова” передбачає формування у студентів немовних ВНЗ загальних і професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій. Зокрема вміння письма передбачають підготовку й продукування ділової та професійної кореспонденції, а також заповнення бланків для професійних цілей (виділено нами – М.М.) з високим ступенем граматичної компетенції [7; 8].

При дослідженні проблеми формування у студентів-логістів іншомовної комунікативної компетенції у фаховому писемному спілкуванні одне із завдань нашої роботи полягає в експериментальній перевірці ефективності розробленого нами комплексу вправ для набуття студентами-логістами знань, формування навичок та розвитку вмінь заповнення фахових документів англійською мовою (АМ).

Метою цієї статті є опис експериментального навчання студентів-логістів заповнення фахових документів АМ, зокрема опис етапу організації експерименту.

Проведений нами аналіз літератури з методики проведення експериментальних досліджень [2-4] дозволив виокремити в експерименті такі фази: підготовка експерименту, його проведення, оцінка результатів експерименту, їх інтерпретація. В свою чергу, підготовка експерименту передбачає формулювання мети й визначення завдань експерименту; розробку гіпотези; розробку та вибір конкретних методик і методів дослідження, а також підготовку експериментальних матеріалів; визначення термінів експерименту, його етапів, резервного часу, бази експерименту; відбір учасників експерименту; визначення критеріїв очікуваних результатів експерименту [2-4].

Зупинимось на складниках першої фази

експерименту – його підготовки.

У процесі експериментального навчання студентів-логістів заповнення фахових документів ми висуваємо такі його (навчання) цілі: провідна мета – порівняти ефективність навчання за двома запропонованими варіантами моделі в природних умовах на заняттях з АМ; допоміжна мета – порівняти ефективність друкованого та електронного варіантів навчального посібника як засобу навчання.

Гіпотезу експерименту ми розробили за такою схемою: зародження гіпотези → формулювання її основних положень та передбачення її основних наслідків → перевірка наслідків шляхом порівняння з даними експерименту.

На стадії зародження гіпотези ми ще раз звернулись до аналізу друкованих й електронних методичних джерел з проблеми навчання студентів немовних ВНЗ практичного письма та підручників і навчальних посібників ділової АМ для I-II курсів немовних ВНЗ. (На жаль, рамки статті обмежують нас у наведенні їхнього повного переліку). Аналітичний огляд цих джерел, а також бесіди з викладачами логістики та АМ й інших іноземних мов Національного транспортного університету (НТУ) дозволили нам дійти таких висновків: 1) навчання студентів-логістів написання фахових документів набуло особливої значущості з огляду на актуалізацію в Україні логістичної діяльності; 2) навчання студентів-логістів написання фахових документів є невід’ємним складником навчання писемного мовлення загалом та навчання практичного письма зокрема; 3) навчати студентів-логістів написання фахових документів слід з урахуванням мовних особливостей останніх, а також переліку необхідних знань, навичок і вмінь, які складають професійно орієнтовану міжкультурну комунікативну компетенцію студентів-логістів у писемному мовленні; 4)

навчати студентів-логістів написання фахових документів слід з використанням спеціально створеного комплексу вправ, організованих у навчальний посібник.

Звернемося до стадії формулювання основних положень гіпотези та передбачення її основних наслідків. З огляду на викладене вище, а також на два варіанти моделі навчання ми розробили два варіанти гіпотези експериментального навчання: 1) для успішного навчання студентів-логістів написання фахових документів доцільно використовувати спеціально розроблений комплекс вправ, організованих у навчальний посібник. Навчання здійснюється за I варіантом моделі, в межах якого процедурні знання про правила заповнення документів набуваються студентом безпосередньо перед роботою з кожною рубрикою (графою) документа; 2) для успішного навчання студентів-логістів написання фахових документів доцільно використовувати спеціально розроблений комплекс вправ, організованих у навчальний посібник. Навчання здійснюється за II варіантом моделі, в межах якого процедурні знання про правила заповнення документів набуваються студентом безпосередньо перед роботою з усім документом.

Передбачимо такі основні наслідки зі сформульованих вище двох варіантів гіпотези експериментального навчання: 1) за умови, що студенти набуватимуть процедурних знань про правила написання документу безпосередньо перед навчанням заповнення кожної його рубрики (графи) (I варіант моделі), актуалізація знань і формування мовленнєвих навичок будуть здійснюватися послідовно, тобто набуті знання відразу ж актуалізуються в практичній діяльності; 2) за умови, що студенти набуватимуть процедурних знань про правила написання документу безпосередньо перед навчанням заповнення всього його бланку (II варіант моделі), актуалізація знань і формування мовленнєвих навичок будуть відбуватися відстрочено, тобто набуті знання будуть актуалізовані в практичній діяльності пізніше.

Оскільки не виключається можливість висунення й декількох гіпотез, одні з яких можуть підтвердитися повністю, інші – частково, треті – не підтвердяться зовсім і їх доведеться визнати хибними [2, 17], у межах двох згаданих вище моделей навчання студентів-логістів написання фахової документації АМ ми висуваємо ще декілька гіпотез експериментального навчання: 1) для успішного навчання студентів-логістів написання фахових документів доцільно використовувати такий засіб навчання як

друкований навчальний посібник; 2) для успішного навчання студентів-логістів написання фахових документів доцільно використовувати такий засіб навчання як електронний навчальний посібник; 3) для успішного навчання студентів-логістів написання фахових документів доцільно паралельно використовувати такі засоби навчання як мультимедійний електронний та друкований навчальний посібники.

Передбачимо такі основні наслідки зі сформульованих вище трьох варіантів гіпотези експериментального навчання: 1) за умови, що студенти набуватимуть процедурних знань про правила заповнення логістичних документів та оволодіватимуть навичками їх написання, використовуючи такий засіб навчання як друкований навчальний посібник, відбуватимуться лінійне сприймання навчального матеріалу й, відповідно, відстрочена актуалізація декларативних і процедурних знань та мовленнєвих навичок; 2) за умови, що студенти набуватимуть процедурних знань про правила заповнення логістичних документів та оволодіватимуть навичками їх написання, використовуючи такий засіб навчання як мультимедійний електронний навчальний посібник, відбуватимуться комплексне сприймання навчального матеріалу й, відповідно, безпосередня актуалізація декларативних і процедурних знань та мовленнєвих навичок; 3) за умови, що студенти набуватимуть процедурних знань про правила заповнення логістичних документів та оволодіватимуть навичками їх написання, паралельно використовуючи такі засоби навчання як мультимедійний електронний і друкований варіанти навчального посібника, відбуватимуться системне сприймання навчального матеріалу й, відповідно, безпосередня актуалізація декларативних і процедурних знань та мовленнєвих навичок.

З метою уточнення трьох варіантів гіпотези в II семестрі 2006-2007 навчального року ми провели розвідувальний експеримент, який був інтегрований до природного навчального процесу – аудиторних практичних занять з АМ та самостійної роботи студентів з виконання домашніх завдань. В експерименті взяли участь дві групи другокурсників-логістів (20 студентів) факультету управління на транспорті НТУ.

При проведенні розвідувального експерименту ми вирішили низку додаткових завдань: встановили наявний рівень сформованості у студентів професійної свідомості, а також їхньої готовності до роботи з комп'ютерними засобами навчання (КЗН).

Саме професійну свідомість як одну з особистісних характеристик фахівця з логістики ми виокремили серед пріоритетних об'єктів особистісного розвитку студентів-логістів на заняттях з АМ поряд з такими їхніми особистісними характеристиками як системне мислення, комунікабельність, здатність швидко й незалежно приймати рішення [6].

Для встановлення наявного рівня (достатній – недостатній) сформованості у студентів-логістів професійної свідомості ми запропонували їм протягом семестру виконувати вправи з навчання заповнення фахових документів на аудиторних практичних заняттях і в ході самостійної роботи з виконання домашнього завдання. Зазначимо, що жоден студент не відмовився від виконання вправ. Навпаки, студенти висловили жаль щодо невеликої кількості документів (8-ми) та їх обмеженості такою функціональною галуззю логістики як транспортна логістика. Цей факт засвідчує достатній рівень сформованості у студентів професійної свідомості.

Для встановлення наявного рівня готовності студентів до роботи з КЗН ми запропонували їм самостійно (з огляду на різні чинники: передусім бажання працювати з мультимедійним електронним посібником, наявність комп'ютера при самостійній роботі, елементарна комп'ютерна грамотність тощо) обрати один з варіантів посібника: друкований чи електронний.

Отже, розвідувальний експеримент мав на меті встановлення оптимального засобу навчання для набуття студентами декларативних і процедурних знань й оволодіння мовленнєвими навичками заповнення логістичних документів. Як можливі, ми розглядали передусім два варіанти засобу навчання для набуття знань й оволодіння навичками: перший варіант – друкований навчальний посібник з традиційним лінійним представленням навчального матеріалу; другий варіант – електронний мультимедійний навчальний посібник з розгалуженням (завдяки гіперпосиланням) представленням навчального матеріалу.

Відповідно, неваріюваними умовами розвідувального експерименту були: 1) склад груп (2 групи студентів-другокурсників факультету управління на транспорті НТУ); 2) викладач-експериментатор (автор дисертаційного дослідження); 3) навчальний матеріал (комплекс вправ; їхня кількість; послідовність виконання; використаний лексичний і граматичний матеріал); його варіюваною умовою був засіб навчання для

набуття студентами знань та оволодіння навичками заповнення логістичних документів – друкований та електронний варіанти навчального посібника.

У результаті при роботі з таким різновидом фахової документації як транспортні документи успішніше з їх заповненням упорались студенти, які працювали з електронним варіантом посібника. Водночас результати самоконтролю студентів рівня набутих декларативних знань про логістичні документи засвідчили кращі результати тестування у студентів, які працювали з друківаним варіантом посібника.

Такі результати розвідувального експериментального навчання дозволили нам дійти низки висновків: 1) студенти краще оволодівають мовленнєвими навичками заповнення логістичних документів, працюючи з електронним варіантом навчального посібника; 2) студенти набувають міцніших декларативних знань про логістичні документи, працюючи з друківаним варіантом навчального посібника.

Такі результати навчання студентів-логістів заповнення транспортних документів і відповідні висновки спонукали нас до продовження навчання студентів заповнення другого різновиду логістичних документів – товаросупровідних з паралельним використанням як електронного, так і друківаного варіантів навчального посібника. Тобто ми звернулися до перевірки третього варіанту гіпотези про комплексне використання цих засобів навчання.

У результаті при заповненні товаросупровідних документів студенти обох груп достатньо успішно справились з заповненням їхніх бланків. Водночас не виявлено й великих розбіжностей у рівні набутих студентами декларативних знань про логістичні документи.

Отже, такі результати розвідувального експериментального навчання дозволили нам дійти висновку, що при навчанні студентів-логістів заповнення фахових документів оптимальним є паралельне використання обох варіантів навчального посібника: студенти краще оволодівають процедурними знаннями й мовленнєвими навичками, працюючи з його електронним варіантом; водночас краще оволодівають декларативними знаннями, працюючи з друківаним варіантом посібника.

Методом перевірки гіпотези експериментального навчання був обраний, відповідно, експеримент, який за ознакою «значущість дослідження» поділяється на розвідувальний та основний (базовий)

експерименти; за умовами проведення є природним; за складністю організації – багатосерійним, одночинникним, прямим експериментом [3, 18]. Крім того він є відкритим і вертикально-горизонтальним [1, 26], оскільки проводився по вертикалі – порівнювався рівень сформованості знань і навичок студентів заповнювати логістичні документи до та після експериментального навчання і по горизонталі – порівнювалась ефективність двох варіантів моделі навчання. В свою чергу, описаний вище розвідувальний експеримент був природним, багатосерійним, одночинникним і перехресним.

Методами реалізації поставлених завдань експерименту, зокрема його розвідувального різновиду, а саме: встановлення наявного рівня сформованості у студентів професійної свідомості, а також їхньої готовності до роботи з КЗН, були обрані такі допоміжні методи дослідження як тестування студентів і бесіда з ними [3, 21-22].

Експериментальними матеріалами, як ми вже зазначили, слугували два аналогічні за змістом варіанти (друкований та електронний) авторського навчального посібника «Документація транспортної логістики» [5].

Експериментальне навчання студентів-логістів заповнення фахових документів АМ ми плануємо провести у I семестрі 2007-2008 н.р., що передбачатиме реалізацію таких етапів експерименту: 1) проведення передекспериментального зрізу з метою встановлення вихідного рівня сформованості навичок заповнення логістичних документів

рідною мовою, а також наявних фахових знань (3-30.IX.2007); 2) проведення експериментального навчання за двома варіантами моделі з використанням розробленого нами комплексу вправ (1.X.-2.XII.2007); 3) проведення післяекспериментального зрізу з метою встановлення підсумкового рівня сформованості навичок заповнення логістичних документів АМ, а також набутих фахових знань (3-30.XII.2007). Як резервний час ми розглядаємо січень 2008 року.

Експеримент проходитиме на базі НТУ на факультеті управління на транспорті у двох групах I курсу. В експерименті будуть задіяні 26 студентів-логістів.

Критеріями правильності заповнення студентами-логістами фахових документів ми обрали лексичну наповненість (доречність використання лексичних одиниць, стильову адекватність їх вибору), граматичну коректність (адекватне використання граматичних структур, узгодження часів, правильність порядку слів, коректність вживання артиклів, займенників, прийменників, числових форм), технічне оформлення (правильність орфографії та переносу слів, правильність пунктуації та капіталізації).

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в оцінці й інтерпретації результатів експерименту після його проведення

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гурвич П.Б.* Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. – Владимир: ВГПИ, 1980. – 103 с.
2. *Загвязинский В.И., Поташник М.М.* Как учителю подготовит и провести эксперимент: Метод. пособие. – М.: Пед. общество России, 2005. – 144 с.
3. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник.* – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях: Навчальний посібник.* – К.: Ленвіт, 2004. – 208 с.
5. *Метьолкіна М.М.* Електронний посібник для студентів-логістів «Документація транспортної логістики» // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Научний прогрес на рубежі тисячелетий – 2007». – Том. 7. Педагогічні науки. Психологія і соціологія. – Днепропетровск: Наука і образование, 2007. – С.9-11.
6. *Метьолкіна М.М.* Особистісний розвиток студентів-логістів у процесі навчання іноземної мови // Наукові записки: Зб. наук. ст. Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. – Вип. LXV (65). – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – С.125-131.
7. *Програма з англійської мови для професійного спілкування.* – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
8. *Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України.* – К.: Ленвіт, 2006. – 90 с.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2008 р.

